

Јован Бојовић: ЗАПИСИ СЈЕДНИЦА ВЛАДЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ 1945-1951, ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ ЦРНЕ ГОРЕ, 1994, стр. 293.

У издању Историјског института Црне Горе изашла је 1994. године књига „Записници сједница Владе Народне Републике Црне Горе 1945-1951 (293 стране), у едицији Посебна издања чији је уредник био Јован Р. Бојовић и приређивач такође.

Структуру књиге чине: Предговор, „уводна студија” и документи - Записници сједница Владе НР Црне Горе 1945-1951. Предговор и уводне напомене или како то приређивач књиге каже, „уводну студију”, написао је Јован Р. Бојовић.

Вријеме на које се односе ови записници јесте период који није тако оскудан у архивској грађи. Она је већином сачувана и стручно обрађена и налази се у Архиву Црне Горе на Цетињу, Архиву Југославије у Београду, Архиву Војводине у Сремским Карловцима и регионалним и другим архивима у Црној Гори.

Значај сваког сачуваног документа, а посебно објављеног, из било којег периода наше прошлости, ако је ваљан, а то значи ако је вјеродостојан и по свим нормама науке објављен, чини основе за историчаре и за историјску науку.

Доктор Јован Р. Бојовић, познат међу историчарима као веома вриједни истраживач наше прошлости, објавио је више књига докумената, почев од извора за раднички покрет и КПЈ у Црној Гори па до Законика књаза Данила. Бојовић је разноврстан писац који својим научним опусом обухвата веома велике временске периоде. Почев од Саве Немањића па све до Блажа Јовановића, као предсједника Владе Црне Горе 1945-1951. или до казивања црногорских избјеглица из Албаније 1991. године.

Бојовића не интересују само велики временски распони, он пише и о скоро свим дисциплинама историјске науке. Почео је политичком, да би наставио правном, економском и културном историјом. Бојовић је, дакле, свестран стваралац који не преза ни од какве теме или периода. Такав

приступ науци је мач са двије оштрице на којима се може такав свестрани стваралац и посјећи.

Један такав промашај др Јована Бојовића управо је објављена књига „Записници сједница Владе Народне Републике Црне Горе 1945-1951.”

Приређивач ове књиге Јован Р. Бојовић објашњава у Предговору да му је Лидија Јовановић (супруга пок. Блажа Јовановића) уступила записнике да их „ксерографишемо и прекуцамо.” Из овог Бојовићевог објашњења види се да се записници налазе код Л. Јовановић и да је она дозволила, како то каже Бојовић, „ксенографисање и прекуцавање”, а не и објављивање докумената. Међутим, Бојовић даље објашњава како је Л. Јовановић „уступила дио њене и Блажове личне архиве Историјском институту Црне Горе која је сређена и архивирана.” Пошто је Бојовић нејасан у свом објашњењу, читалац не зна да ли се у дијелу уступљене личне архиве Јовановићевих налазе и записници Владе које је Бојовић објавио, или су они још у посједу Л. Јовановић.

Бојовић констатује да су поменути записници „до сада били недоступни за коришћење научној и широј читалачкој јавности”, не наводећи због чега су били недоступни. Тачно је то да историчари који проучавају и обрађују најновију историју Црне Горе, и поред свих напора, нијесу могли пронаћи у постојећим архивским установама поменуте записнике.

Бојовић не објашњава када је лична архива породице Јовановић предата на чување и стручно сређивање Историјском институту Црне Горе, мада је на то био обавезан не само као приређивач књиге већ и као дугогодишњи директор Института.

Поставља се с правом питање: зашто записници до сада нијесу били доступни корисницима. Упознајући се са садржајем објављених записника и обичан читалац може закључити да записници не садрже

никакву државну или другу тајну па да их је због тога требало држати даље од ока заинтересованих. С друге стране, ако су записници предати Историјском институту Црне Горе прије 15 или више година, или можда касније, онда је по важећим прописима о чувању и коришћењу архивске грађе требало да већ тада буду доступни корисницима, а не тек сада када их је Бојовић објавио.

Научна методологија која се примјењује за припремање и објављивање архивских извора позната је и од ње се може дјелимично одступити зависно од концепције која највише одговара датим изворима и која је потребна њиховој даљој употреби. Међутим, постоје неки критеријуми који се морају стриктно поштовати при објављивању докумената.

Јован Бојовић, као приређивач ове књиге докумената, није поштовао најосновнија методолошка правила. Објављујући у овој књизи копије докумената, а не оригинале, Бојовић је био дужан да објасни којој врсти докумената припадају записници и колико су на основу квалитета употребљиви. Бојовић, међутим, замагљује суштину овог питања и бави се небитним, споредним објашњавајући да: „На фасцикли Записника (правилно: мало слово з - исправно Б.М.) из 1945. године отиснут је четвртасти печат без амблема на коме (правилно: којем исправно Б.М.) пише 'Федерална Црна Гора, Предсједништво министарског савјета, Одјељење Број ' уписан датум '21. април' и штампано (исправно: штампаним словима - исправно Б.М.). Ручком црним масилом, написано '1945. Записници (уникат). При врху у десном углу фасцикле пише римски (што значи почиње са другим записником.”

Као што се види, за Бојовића је важно шта пише на фасцикли, а не шта је у њој и каквог су квалитета записници и које ознаке постоје на њима. Бојовић не разликује штампанил и печат, већ штампанил назива четвртастим печатом.

Бојовић је објавио записнике без имена и презимена лица која треба да потпишу записнике већ се само на тим записницима налазе њихове функције: предсједник, чланови Владе, секретар, као и записнике гдје поред имена предсједника министара и секретара стоји само с.р. (своје ручно). Објављени записници немају ни других битних ознака које би упућивале корисника на њихову вјеродостојност, а приређивач о томе ништа не каже у Предговору. Поставља се питање: колико су ови записници као такви употребљиви, једино ако се повјерује Бојовићу на ријеч да су: „Записници од велике историјске важности као прворазредни историјски извор за историју Црне

Горе првих шест година послје другог свјетског рата.

Примјењујући неку своју методологију Бојовић врши селекцију прилога који су уз записнике појединих сједница и то чини само код четири прилога која објављује. Остале прилоге уз записник, ако их је било, јер их Бојовић не спомиње, не објављује. Поставља се питање: да ли су и остали записници имали прилоге и да ли их је по њиховом квалитету требало објавити.

Ј. Бојовић ни у овим случајевима не поштује основно методолошко правило. Он на корице и на унутрашњу страну књиге ставља своје име и презиме изнад наслова књиге као да је он њен аутор, умјесто: приредио Јован Р. Бојовић испод наслова књиге како је правилно. У текстовима објављених записника приређивач, уколико је потребно, врши интервенције објашњавајући ко је нека личност, датум итд. Бојовић то не чини, осим код девет записника. Код једног записника објашњава како су се потписивали предсједник, министри и секретар, па каже: „Сви су потписали ћирилицом.” Потпис ћирилицом изгледа да је битан за Бојовића. Али треба га подсетити да је и тада као и сада званично писмо била ћирилица. Сматрамо, а то је и правило, ако се прихвати одређена методологија она се мора поштовати, а не код једног документа овако, а код другог друкчије, како то ради Бојовић.

Међутим, објављивање прилога записника сматрамо за сувишан посао, јер су ти документи већ објављени у „Стенографским биљешкама” тадашњих скупштина или у тадашњем „Службеном листу Црне Горе.”

У „уводној студији”, како Бојовић назива своје скромне уводне напомене, налази се и податак да је Влада НР Црне Горе од априла 1945. до половине децембра 1951. године одржала 89 сједница. Међутим, књига садржи 86 записника, јер су два записника због штампарских пропусти остала необјављена, па се читалац може запитати зашто није објављен и записник са 89-те сједнице, јер приређивач књиге не каже шта се збило са тим записником, на шта је био обавезан.

Да видимо шта још садржи Бојовићева „уводна студија.” Осим састава Предсједништва Црногорске Народне Скупштине изабраног априла 1945. године и прве Владе Народне Републике Црне Горе изабране такође априла 1945. године, налазе се и препричани дневни редови записника. Међутим, када се радило о неким политичким питањима која су била на дневном реду сједница Владе, Бојовић их коментарише, и то са позиција садашње дневне политике. Тако спору насталом између општина руговске и величке о коришћењу неке планине на граници између Црне Горе

и тадашње Косово-метохијске области, Бојовић тумачи записник овако: „У томе се ишло до сулудних мјера да је и општинска територија дијељена. Такав је случај био између руговске и величке општине. Прва је припала Косову и Метохији, а друга Црној Гори... И овај нам примјер говори како је одузимана и присвојена (правилно: присвајана исправно Б.М.) црногорска територија од стране Арбанаса што ће касније довести до националне хомогенизације и међунационалних сукоба”

Бојовић измишља нешто што не пише у записнику, а ево шта у Записнику IX сједнице Владе одржане 3. августа 1945. године, чији садржај Бојовић коментарише, стоји: „Председник објашњава случај спора око планине између једне општине са територије Црне Горе и друге општине са територије области Косова и Метохије. *Предлаже да се напише једно писмо обласном одбору Косова и Метохије да овај улуту општинаре из спорне општине са своје територије да покрену спор код суда у погледу ове планине а да до судског рјешења престану са спречавањем општинара из наше општине да се користе овом планином* (подвукао Б.М.). Предлог је прихваћен.”

Као што се види из цитираног записника, Бојовић погрешно тумачи садржај записника који објављује.

Из свега изложеног можемо закључити да се приређивач ове књиге докумената Јован Бојовић прихватио посла који не само што не познаје довољно, већ је том послу приступио крајње површно и неодговорно. Његови коментари историјских процеса који су се догађали непосредно послје завршетка Другог свјетског рата у Црној Гори, показују да је Бојовић приступио тумачењу једног периода најновије историје који не познаје, што је и разумљиво, јер тај период није изучавао нити о њему написао нити један прилог. Осим тога, Бојовић је неодоговорно као приређивач књиге докумената дозволио да се књига појави и са таквим штампарским пропустима као што су празне странице, што је утицало да два записника из 1950. године остану неупотребљива, односно да буду објављени њихови мањи дјелови.

На крају морамо рећи да је Бојовићевом тексту у овој књизи била неопходна лекторска интервенција. Да не бисмо испали малициозни, нећемо наводити примјере Бојовићевих правописних грешака, јер сматрамо да је довољно оно што смо већ напријед навели.

Др. Бранислав Маровић